

Eriõpetuse selgrooks on lapse isiksus

Eesti haridusseaduse järgi on igal lapsel õigus võimetekohasele haridusele elukohajärgses tavakoolis. Lisavõimalusena nimetab seadus hälbekohast õpetust erikoolis — juhul, kui see pole kodukoolis võimalik.

Näiliselt on olukord vabade valikute pakkumise kaudu lahendatud. Iseasi, kuidas õnnestub neid õigusi kasutada.

”Seitsmekümnendate aastate Saksa maal deklareeriti, et kõik lapsed kuuluvad koolitamisele. Kui aga raskete vaimu- ja liitpuuetega lapsed kooli lävele jõudsid, ehmuti: ega ometi seliseid lapsi silmas peetud!” nendib professor Jaan Kõrgesaar, kes on Tartu Ülikooli eripedagoogika osakonda juhatanud neli aastat.

Kool kui turvakodu

Avatud hariduse tingimustes, mil kõik võivad minna elukohajärgsesse kooli ja neile antakse kohustuslikku ühisõpet, on sinisilmselt probleemitu ainult paberil. Tegelikuses pörgatakse vastuolude rägastikku.

Õpetajad ei saa enam tööga edukalt hakkama. Suureneb hoolivate lapsevanemate umbusk pakutava hariduse kvaliteedi suhtes. Võimetekohane õpetus jääb suurel osal lastest saamata.

Ühiskond pole rahul, sest ligi pooled koolilõpetajad on funktsionaalselt kirjaoskamatud ja veerand võimekaid laiskadeks harjunud.

Samas on paiguti tühjenevad erikoolid ebaleval seisukohal, püüdes end siiski ettevõtlikult paika panna. Eri-internaatkoolid ja mitmed sanatoorsed koolid on üle võtnud piirkondlike hoolekande- ja turvaasutuste ülesandeid, avanud klasse keskmise vaimupuudega lastele, asunud tegelema murdeas käitumishälvikutega.

Kiiresti kihistuv as ühiskonnas on ääremaakoolidele lisandumas inimlikku turvalisust pakkuv varjupaiga funktsioon, sest osa peresid ei suuda oma last toita-katta.

Vaba algatuse võimalusel ja arenenud riikidest saadud abil on aktiivsed eestvedajad rajanud Eestisse mitmesuguseid kasvatus- ja hooldeasutusi-koole: Kristlik Koolkodu Lasnamäel, Randvere Perekeskus jne.

Seadus ei sunni tavakoole tagant

Ülerahvastatud linnas tunnetatakse erikoolide vajadust teravamalt. Sobiv erivajadustega õpe tavakoolis nõuab eritingimusi — ruumid, õppevahendid, mööbel, õpetus-, hooldus-, meditsiinipersonal, transport.

Professor Kõrgesaar leiab, et kohapeal ei looda tingimusi enne, kui seadus kohustab tavakooli teatud erivajadustega lapsi õpetama. Loomulikult eeldab see kooli ja lapsevanema vas-

VAATENURK

Eripedagoog

Marianne Martinson

tastikust lepingusuhet, kus on kirjas õigused ja kohustused. Kõige aluseks saab olla ainult hariduslike erivajaduste inimlik rahuldamine, kus arvestatakse iga õpilase isiksuseks kujunemise eripära ning aidatakse tal saada ühiskonnale vajalikuks. See põhimõte on eripedagoogika selgroog.

Tartu Ülikooli eripedagoogika osakond püüab ajanõuetega sammu pidada. Olulisemaks uuenduseks eripedagoogilises ettevalmistuses on hälvikupedagoogika ja laste õpetamine, kel puudub kõne suhtlemisvahendina. Samuti koolitatakse õpetama vaegnäigijaid, kehapuute ja käitumishäiretega lapsi. Lisandunud on sotsiaalpedagoogika.

Täiendõppe vormis 160-tunnine parandusõppe tsükkel annab pedagoogidele parandusõppeõpetaja lisakvalifikatsiooni. Nõudlus on eripedagoogika kaugõppekursuse järele. Avatud ülikooli vormis alustataksegi sügisel.

Hooldamine on kallim kui õpetus

Eestis on hädavajalik piirkondlike omanäoliste nõustamiskeskuste rajamine. Harvaesinevate puuetega laste koolid peaksid iseenesest kujunema arendus- ja nõustamiskeskusteks, näiteks vaegnäigijatel Tartu Emajõe-kool. Hakkajate koolilogopeedide tegevusväli laieneb, neist peaksid tulevikus saama väiksemate piirkondade nõustajad-tugiisikud.

Eripedagoogilist õpetust vajavate laste areng on loodetust aeglasem ja edu vähem märgatav. Vahel on ainsaks hingedotuseks see, kui kasvandik saab oma eluga mingil määral iseseisvalt hakkama. Vähene tunnustus igapäevasele rassimisele, kus tilluke edasimineku tundub liialt tühine, et seda teistega jagada, rõõvib õpetajalt eduelamuse. Rasketes oludes on alanud ka eripedagoogide hulgas ”ajude äravool” teistele aladele.

”Avalikkus pöörab üha enam näo eripedagoogika suunas, sest on ülim aeg vabaneda teadmatusest ja eelarvamustest. Oht peitub veel hoiakus, et niigi vaese ühiskonna ressursse paigutatakse näiliselt väheviljakasse valdkonda. Haridusametnike ja sotsiaaltöötajate südameasjaks peaks saama valgustamine, kui palju kallim on hooldamine võrreldes nende inimeste toimetulekuõpetusega,” rõhutab Jaan Kõrgesaar.